

УДК 338.268

В. М. Марченко,
 д. е. н., професор,
 професор кафедри економіки та підприємництва,
 Національний технічний університет України
 "Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського"
 ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0002-4756-3703>
 О. В. Усик,
 аспірант кафедри економіки і підприємництва,
 Національний технічний університет України
 "Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського"
 ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0000-1566-7922>

DOI: 10.32702/2306-6792.2026.9.169

МЕТОДИЧНИЙ ПІДХІД ДО ОЦІНЮВАННЯ СТАНУ РЕСУРСНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ З ВИРОБНИЦТВА ТА ТОРГІВЛІ МЕДОМ ТА ВИЯВЛЕННЯ НАПРЯМІВ ЇЇ ЕКОНОМІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

V. Marchenko,
 Doctor of Economic Sciences, Professor, Professor of the Department of Economics and Entrepreneurship, Kyiv University
 A. Usyk,
 Postgraduate student of the Department of Economics and Entrepreneurship, Kyiv University

METHODOLOGICAL APPROACH TO ASSESSING THE STATE OF RESOURCE SECURITY OF HONEY PRODUCTION AND TRADE ENTERPRISES AND IDENTIFYING AREAS OF ITS ECONOMIC SUPPORT

У статті узагальнено ризики, які впливають на зростання ресурсної безпеки діяльності підприємств з виробництва та торгівлі медом. Запропоновано методичний підхід до оцінювання та ідентифікації здатності підприємства до формування безпечних умов функціонування шляхом генерування достатнього обсягу грошових коштів за рахунок його власних ресурсів. Реалізація запропонованого підходу базується на формуванні сукупності показників оцінювання достатності власних ресурсів для покриття поточних зобов'язань підприємства, ідентифікації загроз, небезпек та ризиків в складових ресурсної безпеки та комплексного оцінювання індексу ресурсної безпеки. Ідентифікацію ризиків запропоновано здійснювати шляхом порівняння фактичних та нормативних (безпечних) значень кожного із показників сформованої вибірки. Комплексний показник ресурсної безпеки розраховано шляхом зважування нормованих значень часткових індексів фінансової безпеки. Комплексний показник дозволяє оцінювати закономірності ресурсної поведінки підприємств та здійснювати порівняльне оцінювання ресурсної безпеки у вибірці підприємств. На основі ідентифікованих станів ресурсної безпеки виявлено вагу впливу кожного показника на загальну безпечність діяльності підприємства та на цій основі сформовано напрямки економічного розвитку, реалізація яких спрямована на зростання всіх видів ресурсів.

This article summarizes the risks that affect the growth of resource security in the operations of enterprises engaged in honey production and trade. The article's reasoning is based on the interconnection between resource security and financial security, where resource security is viewed as a component of financial security; accordingly, improving resource

security contributes to enhancing an enterprise's financial security. And it is possible to increase the level of resource security not only by reducing the enterprise's payment obligations but also by increasing the volume of current assets (finished products, inventories, etc.), which is possible only through a system of changes in economic approaches to their operations. The article proposes a methodological approach to assessing and identifying an enterprise's ability to create secure operating conditions by generating sufficient cash flow from its own resources. Implementation of the proposed approach is based on the development of a set of indicators for assessing the adequacy of the enterprise's own resources to cover its current liabilities, the identification of threats, hazards, and risks in the components of resource security, and a comprehensive assessment of the resource security index. An analysis of the indicators of resource adequacy to cover current liabilities revealed deviations of their actual values from the standard, indicating a potential threat to financial security. It is proposed to identify risks by comparing the actual and standard (safe) values of each indicator in the formed sample. The comprehensive resource security index is calculated by weighting the normalized values of the partial financial security indices. This comprehensive index makes it possible to assess patterns in the resource behavior of enterprises and to conduct a comparative evaluation of resource security within a sample of enterprises. Based on the identified states of resource security, the weight of each indicator's impact on the overall security of an enterprise's operations was determined, and on this basis, directions for economic development were formulated, the implementation of which is aimed at the growth of all types of resources. The implementation of the approach proposed in this article is aimed at identifying problems in the system of financial, and consequently economic, security of enterprises' operations.

Ключові слова: ресурсна безпека, фінансова безпека, економічна безпека, ризики, небезпеки, мед, економічні напрямки.

Key words: resource security, financial security, economic security, risks, threats, healthcare, economic sectors.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Основним ресурсом для торговців медом є мед, вироблений на організованих або приватних пасіках. В 2024 році сільськогосподарськими підприємствами було вироблено 0,4 тис. т меду (0,8%), а домогосподарствами - 53,1 тис. т (99,2%). Така структура виробництва меду є основною причиною ресурсної небезпеки, пов'язаної з фальсифікацією меду. Наказом від 19.06.2019 № 330 Про затвердження Вимог до меду та ДСТУ 4497:2005 "Мед натуральний. Технічні умови" визначено, що мед — це "натуральна солодка речовина, вироблена бджолами *Apis mellifera* сполученням з власними особливими речовинами нектару рослин або секретії живих частин рослин чи виділень комах, що смокчуть рослинний сік на живих частинах рослин, які збирають бджоли, з подальшим відкладенням, зневодненням, зберіганням для дозрівання у стільниках" [4].

Отже, будь які дії, які призводять до зміни складу меду є його фальсифікацією. Основними процесами, які фальсифікують мед є додавання сторонніх включень (цукрового сиропу, буракової та крохмальної меляси, сахарину, борошна тощо), годівля бджіл цукровим сиропом

в період медозбору, інформаційне спотворення даних (про сорт меду, країну його походження).

Такі дії призводять до зниження конкурентоспроможності українського меду на національному та зовнішньому ринку, падіння рейтингу довіри до національних експортерів меду, а як наслідок, зменшення доходів та прибутків як виробників, так і торговців медом та зниження рівня їх економічної та фінансової безпеки.

На стан ресурсної безпеки підприємств впливає і ринок реалізації продукції та наявність власних потужностей з виробництва меду. Так, експортери меду мають вищі запаси, обсяги готової продукції, оборотні активи. Наявність організованого виробництва меду дозволяє підтримувати достатній рівень якості за рахунок зниження фактів фальсифікації меду, збільшення потенціалу експорту, зниження цінових та ресурсних ризиків.

Сукупність означених процесів впливає на як на матеріальну ресурсну стійкість підприємства, так і грошову здатність ресурсів негайного покрити поточні зобов'язання та мінімізувати ризики кризи та банкрутства підприємства.

Наявність проявів небезпеки в системі матеріального чи грошового вираження ресурсів є індикатором необхідності пошуку напрямів

зміни стану ресурсів шляхом зміни системи економічних взаємовідносин в процесі виробництва та реалізації меду бджолиного. Адже лише при зміні системи економічних взаємовідносин змінюється обсяги, ціни, прибутки, власний капітал, оборотні активи, готова продукція тощо.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

В економічній науці ресурсна безпека розглядається як складова економічної безпеки [1, 2, 3, 9].

Більшість авторів підтримують думку про те, що ресурсна безпека — це рівень забезпечення необхідними ресурсами потреб діяльності підприємства, захищеність від зовнішніх та внутрішніх загроз, небезпек та ризиків зміни обсягів, складу та структури таких ресурсів [5]. При цьому предметна область дослідження ресурсної безпеки пов'язана з матеріальними (необоротними та оборотними), трудовими, фінансовими, інформаційними (цифровими) ресурсами.

Відповідно, аналітичні процедури дослідження рівня ресурсної безпеки пов'язують з оцінюванням ефективності використання матеріальних ресурсів, робочої сили, фінансового забезпечення діяльності підприємств [6].

Окрім агрегованого підходу до дослідження в економічній науці існує і деталізований підхід, за яким всі ресурси розподіляються за відповідними економічними підсистемами економічної безпеки підприємства: кадровою, фінансовою, виробничою. При цьому ресурсна безпека фінансової підсистеми дозволяє оцінити та аналізувати здатності підприємства до використання власних та запозичених коштів та погашення боргів [6, 7]. Такий розподіл ресурсів дозволяє здійснити аналіз рівня ресурсної безпеки у кожній із підсистем економічної системи підприємства [3].

Підприємства з виробництва та торгівлі медом мають специфічні особливості діяльності, які полягають у сезонності виробництва, вузькій структурі ресурсів, неможливості широкого вибору ресурсів та постачальників меду,

залежності якості меду від природно-кліматичних умов, мало чисельності персоналу підприємства, низькій капіталоємкості виробництва тощо. Все це обмежує статистичну доцільність аналізу показників всіх груп ресурсів і накладає особливості процесу формування оціночних показників для достовірного аналізу стану ресурсного забезпечення діяльності таких підприємств.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Метою даної статті є формування методичного підходу до оцінювання та ідентифікації здатності підприємства до формування безпечних умов функціонування шляхом генерування достатнього обсягу грошових коштів за рахунок його власних ресурсів. Запропонований підхід дозволяє виявити небезпечні стани в ресурсній складовій фінансової безпеки та запропонувати економічні напрями змін, реалізація яких спрямована на зростання безпеки діяльності підприємств з виробництва та торгівлі медом.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Ресурсна безпека підприємства в системі його фінансової безпеки — це такий стан ресурсів підприємства, який характеризується достатністю наявних та потенційних ресурсів для виконання всіх видів зобов'язань підприємства в умовах наявних ризиків та непередбачуваності середовища його діяльності.

Сама природа ресурсної безпеки закладена в циклі товарного обігу. Так, на кожному етапі класичного циклу товарного обігу виникає сукупність ризиків, які впливають як на стійкість виконання наступних етапів циклу, так і на обсяги капіталу в цілому (рис. 1).

Ресурсну безпеку підприємства характеризує сукупність показників, які мають різну природу свого походження, зокрема, статистичні, емпіричні, аналітичні тощо. Кожний із показників є кількісним виміром здатності підприємства акумулювати грошові кошти для виконання фінансових зобов'язань, покриття вит-

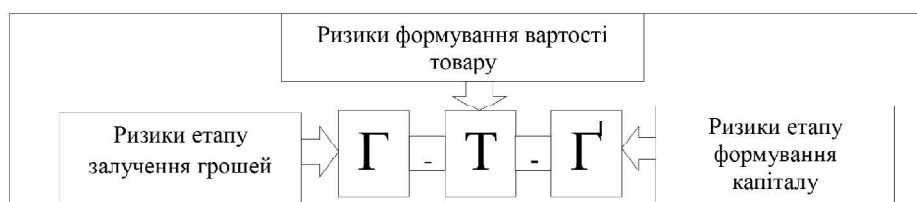

Рис. 1. Ризики етапів процесу руху капіталу

Таблиця 1. Ідентифікація ресурсних ризиків фінансової підсистеми

Показник	Тип ризику	Економічна інтерпретація показника	Норматив (безпечний рівень)	Рівень загрози
1	2	3	4	5
Коефіцієнт поточної ліквідності (КПЛ)	Недостатність оборотних коштів для погашення короткострокових зобов'язань	Характеризує відповідність суми готівки, дебіторської заборгованості та запасів підприємства сумі короткострокових зобов'язань	1	високий
Коефіцієнт абсолютної ліквідності (КАЛ)	Недостатність грошових коштів для погашення короткострокових зобов'язань	Оцінка ризику швидкого погашення боргів в кризових умовах	0,2	високий
Коефіцієнт швидкої ліквідності (КШЛ)	Недостатність грошових коштів, цінних паперів та дебіторської заборгованості для погашення короткострокових зобов'язань	Оцінка ризику швидкого погашення боргів в критичних умовах	0,5	високий
Коефіцієнт маневреності (КМ)	Замороження коштів в необоротних активах	Здатність фінансування поточної діяльності власними коштами підприємства	0,3	високий
Чисті активи (ЧА)	Загроза банкрутства	Чиста вартість майна підприємства	Середнє за період	високий
Власні оборотні кошти (ВОК)	Втрата стабільності	Ефективність управління прибутком та дебіторською заборгованістю	Середнє за період	високий
Забезпечення власними оборотними засобами запасів (ЗВОЗ)	Втрата стійкості формування запасів за рахунок власних коштів	Джерела фінансування запасів (власні кошти, запозичені)	0,5	високий

рат та забезпечення виконання господарських операцій.

Група показників ресурсного забезпечення фінансової підсистеми підприємства відображає наявність функціонуючого капіталу для покриття поточних зобов'язань. Ця група показників демонструє наявність у підприємства грошових засобів, ліквідних цінних паперів, поточних активів для погашення поточних зобов'язань. Зазначена група показників формує базовий (поточний) рівень фінансової безпеки, оскільки характеризує наявність ризиків поточної діяльності, які обумовлені потребою в наявності джерел для здійснення розрахунків за обов'язковими зобов'язаннями підприємства: оплати праці, розрахунків з постачальниками, оплати податків тощо.

Розрахунок ресурсної безпеки поточної діяльності здійснювався за вибіркою показників, представленою в табл. 1.

Наявність достатності оборотних активів у вигляді запасів для забезпечення потреб операційної діяльності оцінено на основі розрахунку коефіцієнту поточної ліквідності, який засвідчує достатність оборотних активів для погашення короткострокових зобов'язань.

Аналіз динаміки коефіцієнту поточної ліквідності за 2021—2025 роки виявив його відповідність оптимальним значенням (>1) (табл. 2).

Достатність грошових коштів, як ресурсу для забезпечення потреб оперативного управління на підприємстві, оцінено з використанням показника абсолютної ліквідності. З урахуванням відсутності на більшості підприємств з виробництва та торгівлі медом короткострокових фінансових інвестицій, даний показник уособ-

лює можливості підприємств до управління поточними ризиками (ризиками непогашення поточних зобов'язань).

За даними аналізу абсолютної ліквідності виявлено значні відхилення її фактичних значень від нормативу, що засвідчує недостатність грошових коштів для погашення частини поточних зобов'язань підприємств (20%) (табл. 3).

Таблиця 2. Динаміка коефіцієнту поточної ліквідності за 2021—2025 роки

Підприємства	Роки				
	2021	2022	2023	2024	2025
ТОВ "Юкрейніан Бі"	1,51	1,79	7,19	11,05	2,97
ТОВ "Лумелі"	2,00	1,71	1,85	2,07	2,13
ПП "Джеса"	1,17	1,30	1,55	1,59	1,86
ТЗОВ "Бартнік"	22,87	22,21	16,48	40,45	66,00
ТОВ "Агро іст трейд"	1,75	9,69	9,85	20,69	13,51
ТОВ "Медовий край"	1,03	1,09	0,98	0,93	1,52
ТОВ "Біхайв"	0,78	0,70	0,73	1,12	1,13
ТОВ "Безпека меду"	0,91	0,85	0,23	0,31	0,27
ТОВ "Медик-ведмедик"	1,15	0,59	0,61	0,76	0,97
ТОВ "Денчерс мед"	1,13	1,23	1,24	1,17	1,16

Джерело: розраховано за [10].

Таблиця 3. Динаміка коефіцієнту абсолютної ліквідності за 2021—2025 роки

	Роки				
	2021	2022	2023	2024	2025
ТОВ "Юкрейніан Бі"	0,00	0,11	0,20	1,02	0,01
ТОВ "Лумелі"	0,01	0,02	0,03	0,01	0,03
ПП "Джеса"	0,00	0,02	0,01	0,00	0,02
ТЗОВ "Бартнік"	1,43	0,14	0,93	7,07	3,25
ТОВ "Агро іст трейд"	0,09	0,46	0,02	5,37	3,27
ТОВ "Медовий край"	0,09	0,03	0,09	0,04	0,14
ТОВ "Біхайв"	0,01	0,07	0,00	0,01	0,01
ТОВ "Безпека меду"	0,02	0,00	0,00	0	0
ТОВ "Медик-ведмедик"	0,03	0,01	0,01	0,02	0,11
ТОВ "Денчерс мед"	0,17	0,07	0,07	0,03	0,02

Джерело: розраховано за [10].

Рис. 2. Етапи реалізації методичного підходу до ідентифікації стану ресурсної безпеки діяльності підприємств

Такі значення показника є свідченням недостатності грошей, як ресурсу для запобігання ризику неплатежів.

На основі проведеного аналізу всієї вибірки показників виявлено різні кількісні співвідношення між фактичними та нормативними даними, що засвідчує різний їх вплив на забезпечення стійкості підприємства, а відповідно і на безпеку діяльності.

На підставі означених задач сформований методичний підхід до ідентифікації стану ресурсної безпеки діяльності підприємств з виробництва та торгівлі медом (рис. 2).

Оцінювання стану достатності оборотних активів у випадку виникнення ризику погашення довгострокових зобов'язань здійснювалося на основі порівняння фактичних значень показників ресурсного забезпечення з їх нормативними значеннями. Нормативне значення показників характеризує кількісний вимір наявності ресурсів, при досягненні якого підприємство володітиме станом безпеки виконання розрахункових операцій за поточними зобов'язаннями.

Для оцінювання стану та можливості інтерпретації отриманих значень застосовується модифікована шкала Харрінгтона. Інтервальне шкалювання здійснюється на основі спів-

Таблиця 4. Шкала Харрінгтона для інтерпретації стану безпеки показників стимуляторів

№ п/п	Числові межі інтервалів	Класифікація стану безпеки
1.	Більше 0,8	Безпека (Б)
2.	0,63 — 0,8	Загроза (З)
3.	0,37 — 0,63	Небезпека (Н)
4.	0,2 — 0,37	Критична небезпека (КН)
5.	менше 0,2	Ризик (Р)

Таблиця 5. Шкала Харрінгтона для інтерпретації стану безпеки показників дестимуляторів

№ п/п	Числові межі інтервалів	Класифікація стану безпеки
1.	Більше 0,8	Ризик (Р)
2.	0,63 — 0,8	Критична небезпека (КН)
3.	0,37 — 0,63	Небезпека (Н)
4.	0,2 — 0,37	Загроза (З)
5.	менше 0,2	Безпека (Б)

відношення фактичного показника та нормативу. З урахуванням того, що вибірку складають як показники стимулятори, так і дестимулятори, класифікація стану безпеки діяльності на основі числових значень отриманих співвідношень здійснювалася за двома шкалами (табл. 4, табл. 5).

У результаті проведених ітерацій ідентифіковано ресурсні загрози, небезпеки та ризики вибірки підприємств, що досліджувалася. При-

Таблиця 6. Ідентифікація ресурсних загроз, небезпек та ризиків ризиків ТОВ "Юкрейніан Бі"

	КПЛ	КАЛ	КШЛ	КМ	ЧА	ВОК	ЗВОЗЗ
2021	Б	Р	Б	Р	Н	Н	Б
2022	Б	Н	Б	Н	Б	Б	Б
2023	Б	Б	Б	Р	Б	Б	Б
2024	Б	Б	Б	КН	Б	Б	Б
2025	Б	Р	Б	Р	Б	Б	Б

Таблиця 8. Ідентифікація загроз, небезпек та ризиків ТОВ "Безпека меду"

	КПЛ	КАЛ	КШЛ	КМ	ЧА	ВОК	ЗВОЗЗ
2021	Б	Р	Б	Р	Б	Р	Р
2022	Б	Р	Б	Р	Р	Р	Р
2023	КН	Р	КН	Р	Р	Р	Р
2024	КН	Р	Н	Р	Р	Р	Р
2025	КН	Р	Н	Р	Р	Р	Р

клад результатів апробації запропонованого методичного підходу представлений в табл. 6—9.

Отже, за результатами аналізу ресурсної безпеки діяльності підприємств з виробництва та торгівлі медом можна зробити висновок про те, вони мають різний стан ресурсної безпеки. За наявності станів загроз, небезпек та ризиків можна виокремити три групи підприємств:

1) підприємства, діяльність яких провадиться в стані ресурсної безпечності з незначними тимчасовими відхиленням від стану безпеки окремих показників вибірки (ТОВ "Юкрейніан Бі", ПП "Джеса", ТЗОВ "Бартнік", ТОВ "Агро Іст Трейд", ТОВ "Денчер'с мед");

2) підприємства, стан окремих показників оцінювання в яких має стійкі ризикові та небез-

Таблиця 7. Ідентифікація ресурсних загроз, небезпек та ТОВ "Медик-ведмедик"

	КПЛ	КАЛ	КШЛ	КМ	ЧА	ВОК	ЗВОЗЗ
2021	Б	Р	З	З	КН	Б	Н
2022	Н	Р	Н	Р	Р	Р	Р
2023	Н	Р	Н	Р	Р	Р	Р
2024	З	Р	Б	Р	Р	Р	Р
2025	Б	Н	Б	Р	Б	Р	Р

Таблиця 9. Ідентифікація загроз, небезпек та ризиків ТОВ "Біхайв"

	КПЛ	КАЛ	КШЛ	КМ	ЧА	ВОК	ЗВОЗЗ
2021	З	Р	Б	Р	Р	Р	Р
2022	З	КН	З	Р	Р	Р	Р
2023	З	Р	Б	Р	Р	Р	Р
2024	Б	Р	Б	Р	Б	Б	Б
2025	Б	Р	Б	КН	Б	Б	КН

печні стани ресурсного забезпечення діяльності (ТОВ "Лумелі", ПП "Джеса");

3) підприємства, більшість показників оцінювання яких перебуває в зоні загроз, небезпек та ризиків (ТОВ "Безпека меду", ТОВ "Біхайв", ТОВ "Медик-ведмедик").

Проведене групування підприємств дозволяє припустити, що підприємства, які входять до третьої групи, потребують значних позикових коштів для забезпечення потреб своєї операційної діяльності.

Проведена ідентифікація станів ресурсної безпеки підприємства створила можливість комплексного оцінювання стану ресурсної безпеки підприємства. Методичний підхід такого оцінювання представлений на рисунку 3.

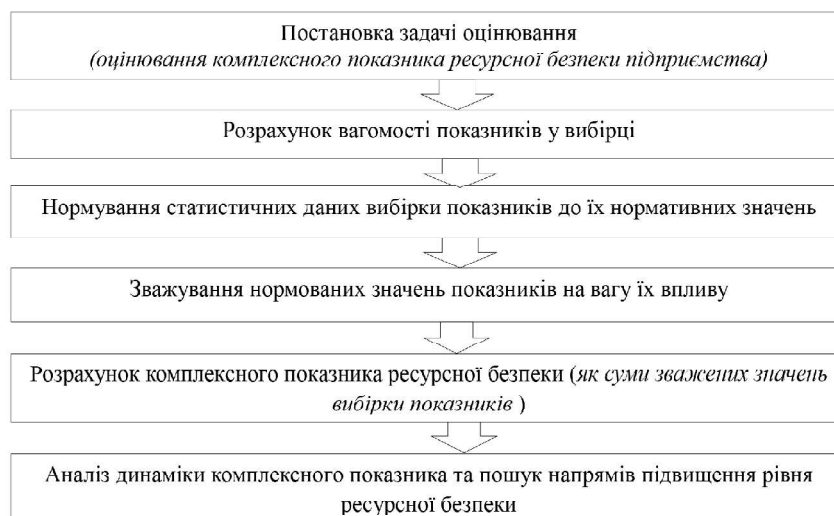

Рис. 3. Етапи реалізації методичного підходу до оцінювання комплексного показника ресурсної безпеки підприємства

Таблиця 10. Найбільші фактори впливу стан ресурсної безпеки

Підприємство	Назва вагового коефіцієнта	Значення
ТОВ "Юкрейніан Бі"	Коефіцієнт маневреності	0,77
ТОВ "Лумелі"	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,77
ПП "Джеса"	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,89
ТЗОВ "Бартнік"	Коефіцієнт маневреності власних оборотних коштів	0,89
ТОВ "Агро іст трейд"	Забезпечення власними оборотними засобами запасів	0,43
ТОВ "Медовий край"	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,56
ТОВ "Біхайв"	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,82
ТОВ "Безпека меду"	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,82
ТОВ "Медик-ведмедик"	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,84
ТОВ "Денчерс мед"	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,54

На рівень комплексного показника ресурсної безпеки підприємства впливає як відстань фактичного значення показника до від його безпечного стану (нормативного значення), так і вага його впливу на результуючий показник. Для оцінювання ваги впливу показника вибірки на рівень комплексного показника ресурсної безпеки застосовувався аналітичний метод розрахунку, який на відміну від методу експертного оцінювання дозволяє усунути помилки суб'єктивного розуміння економічних взаємозв'язків та процесів (формула 1).

$$g_i = \frac{\Delta X_i^{-1}}{\sum_{i=1}^n (\Delta X_i)^{-1}} \quad (1),$$

де g_i — коефіцієнт вагомості;

ΔX_i — відстань середнього значення показника від еталону;

n — кількість показників у вибірці.

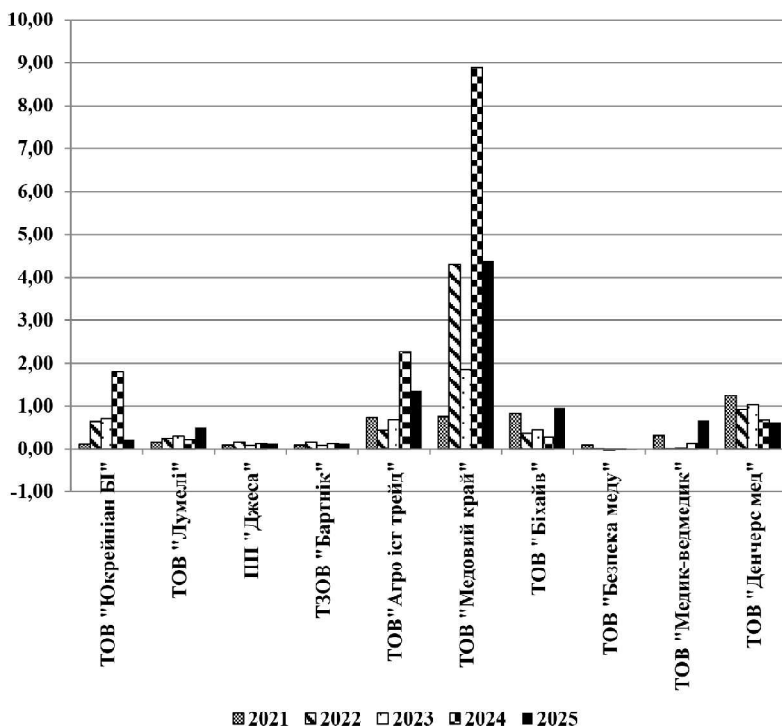

Рис. 4. Динаміка комплексного індексу ресурсної безпеки підприємств

При цьому характер направленості впливу показника на стан фінансово-економічної безпеки впливав на вибір його еталонного значення. Так, для показників, зростання значення яких позитивно впливало на стан фінансової безпеки, за еталон приймалося їх мінімальне значення у ряду динаміки за 2021—2025 роки (ф.2).

$$\Delta X_i = X_i - X_{imin} \quad (2).$$

Для тих із показників, зростання значення яких є індикатором погіршення стану їх фінансово-економічної безпеки, за еталон приймалося максимальне значення у вибірці, а відстань розраховувалася за формулою 3:

$$\Delta X_i = X_{imax} - X_i \quad (3).$$

Такий підхід дозволив виявити особливі факторні впливи на стан фінансово-економічної безпеки підприємств.

Так, апробація запропонованого підходу для оцінювання ресурсної безпеки підприємств виявила фактори найбільшого впливу на стан їх фінансово-економічної безпеки (табл. 10), що водночас свідчить про необ'єктивність використання однакових вагових коефіцієнтів при дослідженні вибірки підприємств.

Оскільки показник чистих активів та власного оборотного капіталу не є нормативним, а позитивною є динаміка його зростання, тому в розрахунках за норматив приймалося середнє за період, а при від'ємних значеннях показника нормативом вважалося значення, більше 1.

За результатами апробації методики комплексного оцінювання рівня ресурсної безпеки діяльності вибірки підприємств з виробництва та торгівлі медом виявлено як його різні рівні, так і різну динаміку змін за 2021—2025 роки (рис. 4).

Таблиця 11. Напрями підвищення рівня ресурсної безпеки

Індикатор безпеки	Економічний напрям забезпечення
Збільшення коштів на рахунках	Збільшення виручки, зменшення витрат Забезпечення відповідності виробництва світовим стандартам Розвиток власного бренду Участь у заходах швидкого продажу меду (виставки, ярмарки) Розвиток інтернет-торгівлі медом Залучення кредитів для закупівлі меду у сезон найнижчих цін Експорт на ринки з великим попитом Розширювати мережу партнерства для промислового споживання меду (кондитерська, хлібопекарська промисловість) Планування часу закупівлі та продажу меду Утримування частки ринку Оптимізація бізнес-моделі управління запасами Зниження частки браку
Збільшення оборотних активів	Збільшення запасів меду Управління відносинами з дебіторами (оптимізація відтермінувань оплати) Оптимізація виробничих запасів Формування мінімальних залишків тари та пакувальних матеріалів

Щодо динаміки змін комплексного показника ресурсної безпеки підприємств, то у більшості підприємств вибірки спостерігається значне погіршення його значення в період 2021—2025 років, що обумовлено як руйнуванням медоносних угідь, так і погодними умовами в країні.

Відповідно, можна зробити висновок про те, що найбільший вплив на стан ресурсної безпеки мають: наявність високоліквідних активів (коштів на рахунках та суми власних оборотних коштів). З урахуванням того, що показники безпеки є похідними від сформованої підприємством системи економічних відносин, показники найбільшого впливу на стан ресурсного забезпечення дозволяють виявити напрями активізації економічних зусиль, результати яких вплинуть на наближення їх значень до нормативу, а відповідно і зменшення ваги їх впливу на індекс ресурсної безпеки (табл. 11).

Отже, запропонований методичний підхід до оцінювання стану ресурсної безпеки базується не на виявленні достатності кількісно оціненого матеріального обсягу меду для забезпечення потреб реалізації економічних інтересів підприємства на зовнішньому та внутрішньому ринку, а на здатності всіх оборотних активів покрити поточні борги підприємства та уникнути ризиків та небезпек, утримавши стан його фінансової безпеки діяльності. Оцінювання окремих складових ресурсної безпеки та комплексного показника дозволяє виявляти проблеми в її складових, вагу складової в комплексному показнику ресурсної безпеки та формувати відповідні напрями економічного забезпечення їх зростання.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

За результатами реалізації запропонованого методичного підходу виявлено різний стан ресурсної безпеки підприємств, що обумовлено як економічними чинниками впливу, зокрема, сезонністю виробництва меду, цільовим ринком його збуту (зовнішній чи внутрішній ринок), так і чинниками фінансового впливу, такими як обсяг поточних зобов'язань, розмір власного капіталу, термін погашення поточних зобов'язань тощо.

Підприємства експортери меду бджолоино-го демонструють дещо вищий рівень ресурсної безпеки у порівнянні з підприємствами, реалізація яких орієнтована на внутрішній ринок.

При формуванні напрямків впливу на ресурсну безпеку не варто застосовувати уніфікований підхід до всіх підприємств відповідного виду діяльності, оскільки в кожного із них вага впливу ресурсного фактору є різною. Відповідно і вибір напрямів економічного розвитку, спрямованих на підвищення рівня ресурсної безпеки є індивідуальним.

Література:

1. Варахсіна О., Куць А., Шийко Є. (2024) Комплексний підхід до управління ресурсною безпекою в умовах невизначеності, Економіка та суспільство. 2024. № 67. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/4802>
2. Гарафонова О., Янковий Р., Дворник І. (2025) Ресурсне забезпечення в системі економічної безпеки підприємства: виклики сучасного глобального безпекового середовища та еко-

номічних конфліктів, Вісник Хмельницького національного університету. Серія: Економічні науки. Том 338. № 1. С. 35—42.

3. Зубко Т. А. (2021) Економічна безпека підприємства: виклики XXI сторіччя: монографія. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2021. 420 с.

4. Наказ Міністерства аграрної політики від 19.06.2019, № 330 "Про затвердження Вимог до меду". URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0725-19#Text>

5. Панкова М. В. (2021) Ключові індикатори регулювання рівня ресурсної безпеки підприємства, Економічний простір. № 172. С. 43—47.

6. Рзаєв Г.І., Ніяко С.М. (2017) Ресурсна безпека підприємства та обґрунтування аналітичних процедур її підтримки в економічному аналізі, Вісник Хмельницького національного університету, 2017. № 6 (1). С. 172—175.

7. Тітенко А. (2024). Теоретичні основи матеріально-технічного забезпечення аграрних підприємств, Економіка та суспільство. 2024. № 66. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/4658>

8. Тітенко З. (2020) Теоретичні основи фінансової безпеки підприємства, Економіка та суспільство. № 44. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1848>

9. Штангрет І. А. (2022) Теоретичні засади формування системи економічної безпеки підприємства, Ефективна економіка. № 4. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=10173>

10. Clarity — вся аналітика онлайн. <https://clarity-project.info/>

of Requirements for Honey", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0725-19#Text> (Accessed 15 march 2026).

5. Pankova, M.V. (2021), "Key Indicators for Regulating the Level of an Enterprise's Resource Security", Economic Space, vol.172, pp. 43—47.

6. Rzaev, G.I., and Nyayko, S.M. (2017), "Resource Security of an Enterprise and Justification of Analytical Procedures for Its Support in Economic Analysis", Bulletin of Khmelnytskyi National University, vol. 6 (1), pp. 172—175.

7. Titenko, A. (2024), "Theoretical Foundations of Material and Technical Support for Agricultural Enterprises", Economy and Society, vol. 66, available at: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/4658> (Accessed 12 march 2026).

8. Titenko, Z. (2020), "Theoretical Foundations of Enterprise Financial Security", Economy and Society, vol. 44, available at: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1848> (Accessed 5 march 2026).

9. Shtangret, I.A. (2022), "Theoretical principles of forming an enterprise's economic security system", Effective economy, vol. 4, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=10173> (Accessed 12 march 2026).

10. Clarity — all analytics online (2026), available at: <https://clarity-project.info/> (Accessed 2 march 2026).

Отримано редакцією журналу / Received: 28.04.26

Прорецензовано / Revised: 05.05.26

Дата публікації / Published: 12.05.26

References:

1. Varaksina, O. Kuts, A., and Shyiko, Y. (2024), "A comprehensive approach to resource security management under conditions of uncertainty", Economy and Society, vol. 67, available at: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/4802> (Accessed 15 april 2026).

2. Garafonova, O. Yankovyi, R. and Dvornik, I. (2025), "Resource Provision in the Enterprise's Economic Security System: Challenges of the Modern Global Security Environment and Economic Conflicts", Bulletin of Khmelnytskyi National University. Series: Economic Sciences, vol. 338, pp. 35—42.

3. Zubko, T. L. (2021), Ekonomichna bezpeka pidpriemstva: vyklyky XXI storichchia, [Economic Security of Enterprises: Challenges of the 21st Century], Kyiv National University of Trade and Economics, Kyiv, Ukraine.

4. Ministry of Agrarian Policy (2019), Order of the Ministry of Agrarian Policy "On Approval

<https://nayka.com.ua>

Електронне фахове видання

Ефективна
ЕКОНОМІКА

Виходить 12 разів на рік

Журнал включено до переліку наукових фахових видань України з ЕКОНОМІЧНИХ НАУК (Категорія «Б») Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292

e-mail: economy_2008@ukr.net

 viber: +38 050 3820663